

досягнута без вирішення певних завдань, що постають перед кожним суб'єктом. Взаємодія стає ефективною лише тоді, коли досягнення спільної мети вимагає використання засобів і можливостей, якими володіють різні служби, підрозділи і коли кожний суб'єкт окремо не може досягти цієї мети лише власними силами[1].

Резюмуючи слід зазначити, що ефективність взаємодії слідчого з оперативними підрозділами та іншими уповноваженими суб'єктами до початку досудового розслідування залежить від належного нормативно-правового врегулювання цього питання, злагоджених дій усіх суб'єктів взаємодії. Для кожного працівника поліції повинно стати за мету поєднання всіх можливих зусиль для боротьби зі злочинністю.

Список використаних джерел

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.

2. Чичиркін А. О. Поняття і суть взаємодії слідчого з працівниками експертних підрозділів. Криміналістичний вісник. 2015. № 1 (23). С. 58.

3. Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: затв. наказом МВС України від 07.07.2017 № 575.

Єфімов Микола Миколайович,

доцент кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

НАУКОВІ ДИСПУТИ СТОСОВНО СУТНОСТІ ПРОТИДІЇ РОЗСЛІДУВАННЮ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Будь-яка дія викликає протидію. Вказаний закон механіки є характерним для усіх суспільних явищ і процесів, у тому числі й для розслідування кримінальних правопорушень, адже зрозуміло, що у випадку умисного вчинення суспільно небезпечного діяння особа в більшості випадків не бажає бути викритою та притягнутою до відповідальності. Та й вчинення неумисних діянь у подальшому викликає у правопорушника бажання знайти можливі способи уникнення відповідальності. З огляду на зазначене, протидія розслідуванню постійно має місце у діяльності правоохоронних органів. Дане явище має свої особливості в залежності від ряду факторів. Серед них одне з характерних місць займає вид вчиненого кримінального правопорушення.

З огляду на зазначене доречно висвітлити окремі визначення досліджуваної наукової категорії. Зокрема, окремі науковці

запропонували визначати протидію розслідуванню як систему дій (чи бездіяльності), які мають на меті перешкодити залученню слідів злочину до сфери кримінального судочинства та подальшому їх використанню як судових доказів [2, с. 345]. Інша група вчених (Л. І. Аркуша, С. М. Климаш) акцентує увагу на тому, що відповідно до сучасних тенденцій протидія розслідування злочинів – це умисне протиправне й інше поведження (дія або бездіяльність) злочинця та пов'язаних з ним осіб, спрямоване на перешкодження розслідуванню і в кінцевому рахунку – встановленню істини у кримінальному провадженні [1, с. 363]. Як бачимо, в зазначених визначеннях йдеться про систему діянь (дій або бездіяльності), які повинні бути направлені на перешкодження кримінальному судочинству. Водночас виникає сумнів стосовно того, що вказані діяння повинні бути обов'язково умисними. Оскільки, на нашу думку, можливі й неумисні дії чи бездіяльність, які своїм наслідком будуть мати протидію розслідуванню кримінальних правопорушень.

У цьому розрізі доречною вбачається позиція науковців (А. Б. Блага, І. Г. Богатирьов, Л. М. Давиденко), які наголошують на тому, що загалом подолання протидії розслідуванню – це особливий комплексний, багаторівневий об'єкт соціального управління, який складає різноманітна за формами діяльність відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів, установ, громадських формувань та окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різнорідних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність з метою зниження інтенсивності процесів детермінізації злочинності на усіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до соціально толерантного рівня [4, с. 176].

Інші група вчених (С. Ю. Журавльов, О. Ф. Лубін) зазначає, що приховати злочин можна двома способами: по-перше, не допустити виявлення слідів злочину та залучення їх у сферу розслідування, по-друге, не допустити належного використання цих слідів у якості доказів. Тлумачаться ці позиції так: у першому випадку злочинець безпосередньо діє на сліди злочину, намагається їх знищити повністю або частково, а в другому випадку злочинець діє опосередковано, намагається співпрацювати з тими, хто має прямий доступ до доказів, тобто через осіб, які наділені відповідними повноваженнями та процесуальним статусом [2, с. 112].

В свою чергу, В. М. Карагодін, формулюючи досліджуване поняття, визначив протидію розслідуванню як навмисні дії (систему дій), спрямованих на перешкодження виконанню завдань попереднього розслідування й установленню об'єктивної істини по кримінальній справі [3, с. 18]. Зі свого боку, Д. А. Патрелюк в такому ж ракурсі вказав, що це активна умисна діяльність, спрямована на недопущення притягнення винних осіб до кримінальної

відповідальності в результаті здійснення оперативно-розшукової та кримінальної процесуальної діяльності щодо їх документування [5, с. 111]. Як бачимо, автори визначають в протидії лише активну діяльність, з чим ми не можемо погодитись.

Так, наприклад, В. М. Плетенець вказував, що одна зі складових протидії виявляється в прояві волі відповідного суб'єкта, з реалізацією як діяльнісних (активних), так і бездіяльнісних (пасивних) проявах способів дій. Автор акцентує увагу на тому, що у випадках, коли особа приймає активні дії, наприклад, шляхом спотворення фактів, формування алібі, дачі завідомо неправдивих показань, то їх варто розцінювати як активну форму діяльності, а якщо ж утаювання, замовчування – пасивну [6, с. 77]. Тобто науковець крім активної форми протидії, визначає і пасивну.

Підводячи підсумок, вважаємо за необхідне зазначити, що, на нашу думку, протидія розслідуванню кримінальних правопорушень – це протиправне чи інше поводження (дія або бездіяльність) певної особи, яка вчинила кримінально каране діяння або пов'язане з його вчиненням чи наслідками, що має результатом перешкоджання досудовому розслідуванню.

Список використаних джерел

1. Аркуша Л. І., Климаш С. М. До сутності поняття протидії розслідуванню злочинів. Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 травня 2016 р., м. Одеса) : у 2 т. Т. 2 / відп. ред. М. В. Афанасьєва. Одеса : Юридична література, 2016. С. 361–364.

2. Журавлев С. Ю., Лубин А. Ф. Нейтрализация противодействия расследованию / Расследование преступлений в сфере экономики : учебник / под ред. В. А. Грабовского, А. Ф. Лубина. Ниж. Новгород : Нижегород. ВШ МВД России, 1995. 350 с.

3. Карагодин В. Н. Преодоление противодействия предварительному расследованию. Свердловск, 1992. 45 с.

4. Кримінологія. Загальна частина : навч. посібник / кол. авторів Блага А. Б., Богатирьов І. Г., Давиденко Л. М. та ін.; за заг. ред. Бандурки О. М. Харків : Вид. ХНУВС, 2011. 240 с.

5. Патрелюк Д. А. Визначення поняття протидії кримінальному переслідуванню. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 6 (Том 3). С. 109–111.

6. Плетенець В. М. Теоретичні та праксеологічні засади подолання протидії досудовому розслідуванню : монографія / Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. 424 с.